

Gunnar Svårdson and the foundation of Ottenby Bird Observatory

CHRISTIAN HJORT

The late 1930's were early stimulating years in a bird observatory context. In Germany Gätke's old establishment on Helgoland was still going strong and work at its younger eastern counterpart, Rositten in Ostpreussen, was at its top. In Britain, R. M. Lockley and friends were busy on Skokholm, off the Pembrokeshire coast, but Sweden had no bird observatory yet. However, among some younger zoologists there was an interest in such a venture and so it came that on the 14th of August 1937 Gunnar Svårdson

(born 19th September 1914) and Ulf Bergström arrived at Ottenby, on the southernmost tip of the 120 km long island of Öland, off the southeastern coast of Sweden, intent on ringing migrants.

This was the place where in the late 1800's the naturalist and taxidermist Gustaf Kolthoff had, with the help of his shotgun, pioneered wader migration research and, for example, been the first one to describe the sequential southward passage of different age-groups within the arctic waders (Kolthoff

Fig. 1. The southernmost point of Öland, with the lighthouse, gardens and buildings surrounded by extensive meadowlands. The bird observatory buildings, extended since this picture was taken in the mid-1970's, lie to the left in the inhabited area. Photo Leif Ingvarsson.

Ölands södra udde med Långe Jan och bebyggelsen, omgivna av de vidsträckta ängsmarkerna. Fågelstationen, renoverad och utbyggd sedan detta foto togs i mitten av 1970-talet, ligger till vänster. Foto Leif Ingvarsson.

1897). Svårdson and Bergström stayed with the lighthouse people and trapped birds along the beaches and in the lighthouse garden, using primitive trapping devices: the modified fish-trap used for waders, later to be known as the Ottenby-trap, some German bird-nets and a small Helgoland trap built at the end of a hedge. During one month they managed to ring 1405 birds (Bergström & Svårdson 1938). This was a great success and they returned next autumn, now staying on until mid-October and ringing 1910 birds (Bergström & Svårdson 1939). Of these no less than 302 were Dunlins *Calidris alpina* (as many as 425 Dunlins were taken in 1937), supporting Kolthoff's conclusion that the southernmost tip of this long island was an ideal place for studying autumn migration of waders – and other birds too!

Then came the war when, even if Sweden mana-

ged to stay out of the fighting, people had other things than birds in mind. So it was not until 1945 that the issue of establishing a permanent bird observatory at Ottenby was seriously considered. By then there also existed a Swedish Ornithological Society, founded in January 1945 with Svårdson as vice chairman, and things now went swiftly ahead. Money were secured from various donors. One was the famous Axel Munthe (dead 1949), on whose former premises at Villa San Michele on Capri in Italy another Swedish bird observatory – now run by the Ottenby group together with Italian ornithologists – was established in 1956. The building of the Ottenby observatory started in September 1945 and was completed by March 1946, and on the 14th of July that same year the field work started (Danielsson *et al.* 1947). Trapping for ringing was carried out

Fig. 2. Gunnar Svårdson during the pioneer season at Ottenby, in September 1937. Photo Carl Fries.

Gunnar Svårdson vid Ottenby under den allra första säsongen där, i september 1937. Foto Carl Fries.

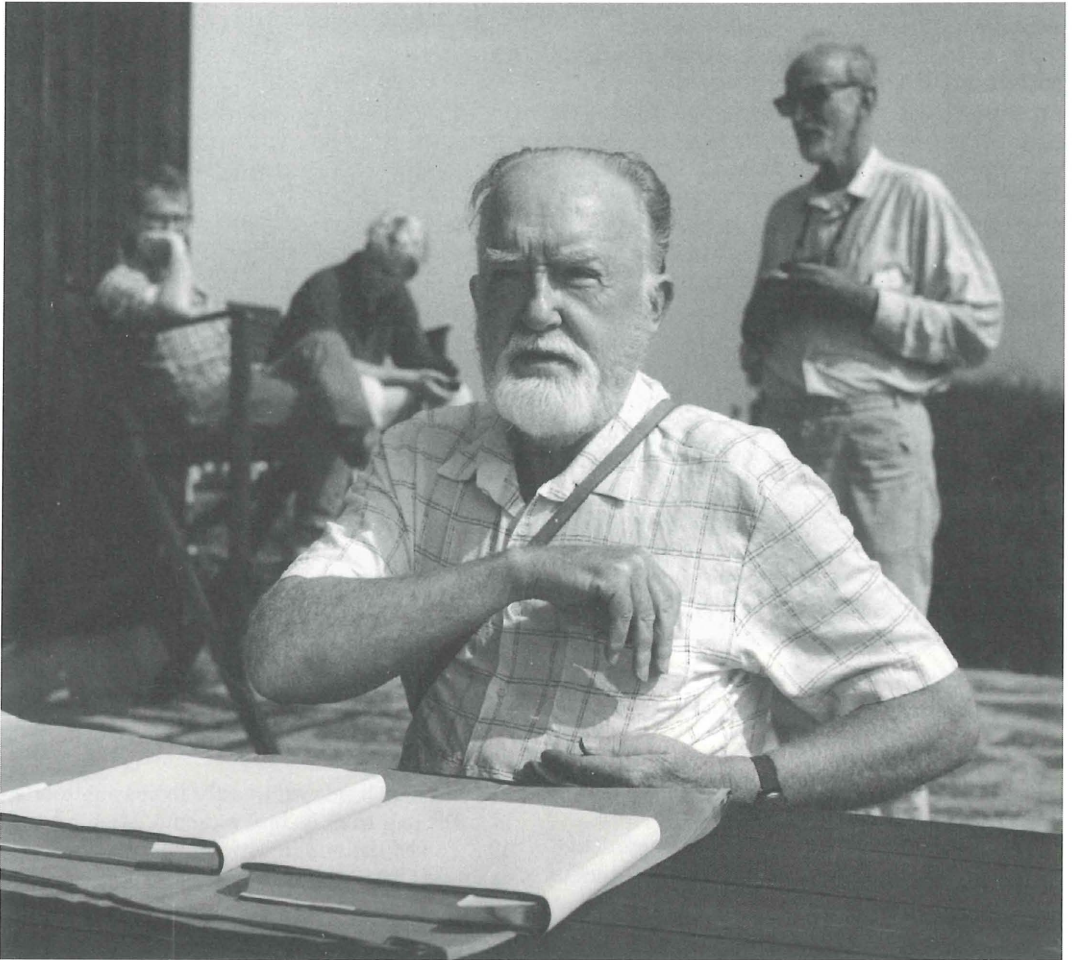

Fig. 3. Gunnar Svårdson at Ottenby in July 1988, signing copies of a book on the natural history and ornithology of the area. Standing in the background is Carl Edelstam, another of the observatory's founding fathers. Photo Boris Engström.

Gunnar Svårdson på Ottenby Fågelstation i juli 1988, signerande boken "Ölands södra udde – klassisk fågelmark". I bakgrunden står Carl Edelstam, en annan av stationens grundare. Foto Boris Engström.

parallell with visual observations of the migration (e.g. Svårdson 1948, Edelstam 1972). Gunnar Svårdson was the de-facto leader of the project during these first years, but his founding crew consisted of several talented people who would later, scientifically or administratively, become of great importance for the development of Swedish ornithology. Besides Ulf Bergström, the co-pioneer from 1937 and 1938, there were, for example, Gustav Danielson, Carl Edelstam, Gunnar Otterlind and Claes Ramel. A large amount of new information, on bird migration in general and on Fennoscandian bird

migration in particular, came out of the early work at Ottenby. For Svårdsons part, besides a number of annual reports from Ottenby containing a wealth of primary observations, we may especially mention his classical studies on Wood Warbler *Phylloscopus sibilatrix* migration in Scandinavia (Svårdson 1947), his overview paper on visible migration within Fennoscandia (Svårdsson 1953) and his review of the invasion-type of bird migration (Svårdson 1957). Another paper of those days, not directly related to his work at Ottenby but by many still regarded as his central publication in ornithology, was the pionee-

Fig 4. Fifty years later: Ottenby Bird Observatory after enlargement and renovation. Photo: Tommie Skoog, 1995.

Femtio år senare: Ottenby fågelstation efter utbyggnad och renovering. Foto: Tommie Skoog, 1995.

ring analysis of competition and habitat selection in birds (Svärdson 1949).

Strange, many of us may think, Svärdson's doctoral thesis in 1945 was a study of fish genetics ("Chromosome studies on Salmonidae") rather than on birds! Fishes were, we may say, his second leg, and as it proved difficult to earn a living on ornithology in Sweden in those days (and remained so for many years to come) he gradually shifted his weight onto that second leg. His input into and influence on research on the evolution and ecology of freshwater fishes, especially on genetic separation and niche-selection, has been immense and his standing in those circles is even greater than it was (and to a large extent still is) in ornithology. However, fishes are not the scope of the present introduction, so let us just note that Svärdson became head of the National Board of Fisheries Institute of Freshwater Research in 1963 and remained so until his retirement in 1980.

After Gunnar Svärdson had left Ottenby, work at the observatory had its ups and downs, as things often go with research institutes, especially if – as was the case with Ottenby for many years – they have to rely entirely on project grants and the work of volunteers. But since the mid 1970's the situa-

tion has stabilized, with vastly increasing tourist-incomes (e.g from its bird museum, established in 1961) since the bridge between the mainland and beautiful Öland was opened in 1972, with long- and short-term research contracts for different agencies and organisations and, not least, because some administrative positions at Ottenby are paid by the government's Labour Market Board. The observatory also recently got two large donations to expand and modernize the facilities; it also has a full-time director (Jan Pettersson), research affiliations with different universities, notably that in Lund, and is involved in several international bird migration projects, not least through its "satellite" observatory on Capri.

The present issue of "Ornis Svecica" is intended to mirror Ottenby's ongoing activities within research and nature conservation and is dedicated to Gunnar Svärdson, the founder of the observatory, in connection with his 80th birthday 19th September 1994.

Further reading on the history of Ottenby Bird Observatory is found in Danielsson *et al.* (1947), Edberg (1971), Hjort & Pettersson (1986) and Eng-

ström (1988). For an overview of the life and writings of Gunnar Svärdson, see Sötvattenslaboratoriet (1984).

Acknowledgements: Carl Edelstam and Åke Lindström read a draft of this paper and suggested improvements.

This is report no. 148 from Ottenby Bird Observatory.

References

- Bergström, U. & Svärdson, G. 1938. Ringmärkningar och fågeliakttagelser vid Ölands södra udde under höststräcket 1937. *Fauna och Flora* 33: 1–16.
- Bergström, U. & Svärdson, G. 1939. Ringmärkningar och fågeliakttagelser vid Ölands södra udde under höststräcket 1938. *Fauna och Flora* 34: 97–110, 145–156.
- Danielsson, G., Edelstam, C. & Svärdson, G. 1947. Ottenby fågelstation, dess tillkomst och verksamhet 1946. *Vår Fågelvärld* 6: 38–51.
- Edberg, R. 1971. Ottenby fågelstation 25 år. *Vår Fågelvärld* 30: 133–140.
- Edelstam, C. 1972. The Visible Migration of Birds at Ottenby. *Vår Fågelvärld, Suppl. 7*: 1–360.
- Engström, B. (ed.) 1988. *Ölands södra udde – klassisk fågelmark*. Ottenby Fågelstation, Degerhamn.
- Hjort, C. & Petterson, J. 1986. Ottenby fågelstation – 40 år på södra udden. *Vår Fågelvärld* 45: 189–200.
- Kolthoff, G. 1897. Zur Herbstwanderung nordischer Sumpfvögel über der Insel Öland. *Festschrift Wilhelm Lilljeborg*. Uppsala.
- Svärdson, G. 1947. Grönsångarens *Phylloscopus sibilatrix* vårflyttning över Danmark och Skandinavien. *Vår Fågelvärld* 6: 1–28.
- Svärdson, G. 1948. Verksamheten vid Ottenby fågelstation 1947. *Vår Fågelvärld* 7: 25–44.
- Svärdson, G. 1949. Competition and habitat selection in birds. *Oikos* 1: 157–174.
- Svärdson, G. 1953. Visible migration within Fennoscandia. *Ibis* 95: 181–211.
- Svärdson, G. 1957. The “invasion” type of bird migration. *British Birds* 50: 314–343.
- Sötvattenslaboratoriet 1984. En allmän ekolog, ornitolog, viltvårdare och evolutionsforskare med fiskeribiologisk framttoning – Gunnar Svärdson. *Information från Sötvattenslaboratoriet, Drottningholm* 8/1984: 1–30.

Sammanfattning

Gunnar Svärdson och grundandet av Ottenby fågelstation

Även om det i slutet av 1930-talet fanns fågelstationer i såväl vårt närområde (Helgoland, och Rossitten

i Ostpreussen) som i Storbritannien (Skokholm), så hade vi då ännu ingen i Sverige. Men intresset fanns – och så kom det sig att Gunnar Svärdson och Ulf Bergström den 14 augusti 1937 anlände till Ölands södra udde för att studera fågelsträcket och ringmärka fåglar.

Södra udden var platsen där Gustav Kolthoff i slutet av 1800-talet påvisat vadarsträckets åldersrelaterade tågordning. Svärdson och Bergström bodde, som Kolthoff hade gjort, hos fyrfolket och fångade vidare med den modifierade fiskmjärde som sedermera blev känd som Ottenbyfällan, och andra fåglar med några tyska fångstnät och med en liten Helgolandfälla som byggts över änden på en häck i fyrträdgården. På en månad fångade de hela 1405 fåglar! Nästa år stannade de ända in i oktober och fångade då 1910 fåglar. Av fångsten var 425 kärrensäppor 1937 och 302 1938, så visst hade Kolthoff rätt i sin bedömning av Ölands sydspets som en idealisk plats att studera fågelsträck, och då särskilt vadarsträck på!

Efter kriget, när SOF bildats 1945 med Gunnar Svärdson som viceordförande, tog fågelstationsplanerna fart på allvar. Redan i mars 1946 stod bygget klart, bl.a finansierat av Axel Munthe, ägaren till Villa San Michele på Capri, där sedan 1956 en fågelstation drivs uppe i Castello Barbarossa, högt över Neapelgolven.

Arbetet på Ottenby fågelstation startade formellt den 14.7 1946, med Svärdson som stationsledare de första åren – omgiven av en stab vari ingick många av våra sedermera mest kända ornitologer. Mängder av ny information om fågelsträcket genererades härnere! För Svärdsons egen del bör vi nämna hans klassiska studie av grönsångarens *Phylloscopus sibilatrix* vårsträck i Skandinavien (1947), hans översikt av det synliga sträcket i Fennoscandia (1953) och av invasionsrörelsernas dynamik och funktion (1957), samt den briljanta analysen av konkurrens och biotopval hos fåglar (1949).

Disputerade gjorde Gunnar Svärdson emellertid på fisk, på en avhandling om laxfiskarnas genetik. Detta med fiskarna var s.a.s hans andra ben och då det visade sig svårt att försörja sig på ornitologi i Sverige (och så förblev det i princip ända fram till förundersökelsema kring flygplatsbygget vid Sturup) flyttade han efterhand över tyngden på detta ben. Han blev så småningom chef för Sötvattenslaboratoriet i Drottningholm och en ytterst framgångsrik och internationellt erkänd fiskforskare, specialiserad på evolution och ekologi, kanske särskilt på olika fiskarters genetiska uppsplittring och utnyttjande av speciella ekologiska nischer.

Efter att Svärdson lämnat Ottenby bakom sig gick utvecklingen där lite upp och ned, men har sedan mitten av 1970-talet stabiliserats och succesivt expanderat. Detta särskilt sedan inkomsterna i och med Ölandsbrons tillkomst 1972 och den följande ansvällningen av turistströmmen drastiskt ökade. Stationen har numera flera fast anställda och byggnaderna kunde nyligen, tack vare två stora donationer, renoveras och utvidgas. Man är idag involverad i många nationella och internationella samarbetspro-

jekt, t.ex inom Naturvårdsverkets monitoringprogram PMK, med Lunds Universitet vad gäller bl.a orienteringsforskning och med European Science Foundation i Strasbourg inom ett stort nätverk som detaljstuderar de Afrikaflyttande tättingarnas sträck från vinterkvarter till häckningsområden.

Litteraturlistan innehåller Gunnar Svärdsons viktigaste ornitologiska arbeten, samt en del i sammanhanget relevanta Ottenby-arbeten av andra författare.